

MAKT OCH MEDBORGARDIALOG

2015-03-27

Av: Hållbar Stad

Det finns egentligen inga konkreta forskningsresultat som talar för att medborgardialog skulle vara en fungerande demokratisk metod. Ändå används den flitigt inom både offentlig och privat sektor. Frågan är om den verkligen ger medborgare mer makt över den byggda miljön.

Man blir så torr i ögonen av att läsa kommunernas strategier för medborgardialog. Det är ack så torrt. Ändå känns det viktigt att sätta sig in i dessa oceaner av text och försöka förstå. Vad är syftet? Vilka vinster ser man? Helst av allt vill jag kunna utröna några tydliga mönster. Vad funkar bra och vad funkar mindre bra? Eller dåligt för den delen, det kan ju även gå dåligt.

År 2006 startade SKL sitt projekt Medborgardialog. Utgångspunkten var att demokratin behövde stärkas, att en ny plattform för politisk och samhällsförankrad diskussion var nödvändig. Sedan dess har medborgardialogen tagit Sverige med storm, numera är den snarare regel än undantag i många kommuners arbete. På bara några år har den utvecklats från att vara en ren försöksverksamhet till att bli ett etablerat sätt att bedriva lokal demokrati på. Även privata byggnadsbolag har i vissa fall hängt på tåget. Dialogverksamheten har nämligen visat sig kunna ge ekonomiska vinster i form av både attraktivitet och minskad skadegörelse.

Forskningen på området verkar dock vara lite velig. Vissa resultat är positiva, andra är det inte. Kort sagt finns inga generella tendenser som kan tala om för oss huruvida medborgardialogen faktiskt hjälper eller snarare stjälper demokratin. På vilka grunder har vi egentligen bestämt oss för att medborgardialogen är ett effektivt tillskott till den representativa demokratin? Och: om vi nu ska förära något med en demokratistämpel, måste det då inte granskas väldigt kritiskt?

En medborgardialog kan i bästa fall öppna upp för fantastiska möjligheter i form av en ökad känsla av betydelse, mening och makt. Ett sätt att göra staden, bostadsområdet och skolgården till invånarnas egna. Dessutom skapar den ett forum för att fånga upp kunskap som annars hade gått till spillo, en win-win situation för alla parter. Den perfekta medborgardialogen kräver mycket av en processledare i form av öppenhet och självvrannsakan. Lagoma portioner av konfliktantering och mindfulness ska omsorgsfullt blandas. Lyckas man inte med detta verkar det vara lätt att falla in i gamla maktpositioner. Även de godaste intentioner kan fastna ganska långt ned på SKL:s kända dialogtrappa.

Det finns uppenbarligen en hel del mardrömsscenario. Krister Olsson och Maria Håkansson beskriver i senaste numret av tidskriften *Plan* hur medborgardeltagandet ibland tenderar att fungera som förankringsprocesser, symbolhandlingar eller i värsta fall ren manipulation trots att de ofta beskrivs som inflytande och demokrati. Att bjuda in till möte och förvänta sig att resten ska lösa sig, att folk ska delta aktivt och bidra till stadsplaneringens överväganden räcker inte. Ingen vill vara ett medel för någon annans mål.

Det är då mycket av forskningen börjar hissa varningsflaggor. Ett demokratiprojekt som genererar konkurrensmässiga fördelar för kommuner och företag förlorar snabbt både förtroende och legitimitet. Särskilt när projektet inte genomgår någon objektiv granskning, när inga generella regler och riktlinjer finns att tillgå. Det är synd. Framför allt eftersom social hållbarhet till så stor del handlar om maktfördelning, om känslan av makt över sitt eget och sin omgivning. Forskarna

Fung & Wright betonar att det krävs nya och starkare former av folkligt deltagande för att lösa de stora världsproblemen, särskilt då marknadens informella makt växer. Då kan en organiserad och välfungerande kultur av medborgardialog vara ett högst rimligt alternativ. Det betyder dock att dialogen inte kan fungera som ett medel för marknaden, ett sätt att generera mer vinst och en snygg yta. För det första verkar det bli för godtyckligt, för det andra motverkar det sitt syfte.

Slutligen. Det verkar faktiskt inte finnas någon röd tråd i medborgardialogsvärlden. Ju fler dokument man tragglar sig igenom desto spretigare tycks det bli. Målen: demokrati och kunskapsutbyte, är ofta ungefär desamma. Man vill fördjupa och demokratisera beslutsunderlagen. Därefter finns mycket få gemensamma nämnare. Forskaren Nazem Tahvilzadeh betonar att formella regler är grundläggande beståndsdelar i förändrandet av den politiska praktiken. Det saknas i medborgardialogen. Mer kritisk granskning efterfrågas, fler högljudda protester mot dåliga exempel. Och kanske ännu mer torrhet i strategidokumenterna.